

Ланевич А. Я.

студентка II курсу магістратури

*Навчально-наукового інституту філології та журналістики
Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського
м. Київ, Україна*

Науковий керівник: Дрига І. М.

*кандидат філологічних наук, старший науковий співробітник,
доцент кафедри східної філології*

*Навчально-наукового інституту філології та журналістики
Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського
м. Київ, Україна*

ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ЕВФЕМІЗМІВ ТУРЕЦЬКОЇ МОВИ (ТУНА КІРЕМІТЧІ «МОЛИТВИ ЛИШАЮТЬСЯ НЕЗМІННИМИ»)

Сучасний етап розвитку мовознавства характеризується підвищенням інтересом до проблеми мови і культури. Наука про мову стає наукою про людину, про структуру її ментальності, про способи її взаємодії з навколишнім світом і з іншими людьми. Думка про те, що люди, які говорять різними мовами і належать до різних культур, по-різному сприймають світ, є загально визнаною і вже не потребує доказів. Це один із основних теоретичних постулатів, на які спирається лінгвокультурологія. Питання, пов'язані зі співвідношенням культури і мови, стали особливо актуальними останнім часом, коли неможливість успішної комунікації без знання культури стала очевидним фактом. Лінгвістика характеризується значним інтересом до прагматичних досліджень мови і безпосередньо категорії ввічливості, оскільки, зважаючи на розширення меж міжнародного співробітництва, із зростанням ролі міжкультурної комунікації, з'являється необхідність брати до уваги мовні стратегії, які ведуть до успішного процесу комунікації [3].

У науковій роботі ми спробували виявити стилістичні особливості функціонування засобів, що використовуються для вираження категорії ввічливості, зокрема у дипломатичній сфері. Значну увагу приділили також непрямим засобам вираження ввічливості – евфемізмам.

Відомо, що евфемізм (від грец. *Euphemismos* – «утримання від неналежних слів, пом'якшений вираз») – це слово або вираз, що служить у певних умовах для заміни таких позначень, які вважаються небажаними, не цілком ввічливими або занадто різкими. За іншим визначенням, «евфемізми – це емоційно нейтральні слова і вирази, які

вживаються замість синонімічних їм слів або виразів, які видаються непристойними, грубими або нетактовними» [1].

Евфемізми варто класифікувати як засоби вираження ввічливості, оскільки вони слугують для прояву поваги до адресата, оминають комунікативні табу та пом'якшують негативний вплив висловлюваного на адресата. Евфемізми співвідносні із принципом ввічливості. Вони допомагають у створенні комфортних умов для розбудови соціальних або дипломатичних взаємин.

Метою роботи було виявлення лінгвокультурологічної специфіки функціонування засобів вираження категорії ввічливості в турецькій мові, зокрема у сфері офіційно-ділових паперів та у політико-дипломатичному контексті, а також аналіз особливостей вживання евфемізмів та проблематики їхнього перекладу на прикладі роману «Молитви лишаються незмінними» сучасного турецького письменника Туни Кіремітчі. Досягнення поставленої мети передбачало розв'язання низки завдань:

- оцінити значення ввічливості для турецької лінгвокультури і визначити універсальні компоненти, властиві їй;
- проаналізувати функціонування та роль категорій ввічливості у мові турецьких офіційно-ділових паперів;
- виокремити особливості існування евфемізмів у різних сферах турецької мови;
- проаналізувати специфіку перекладу евфемізмів з турецької на українську мову.

Об'єктом дослідження були мовні засоби вираження ввічливості, зокрема евфемізми, у турецькій лінгвокультурі. А предметом дослідження стала сукупність лексем, ідіом та мовних конструкцій на позначення аспекту ввічливості, що існують у турецькій мові не лише як елемент мовного етикету, а й як інструмент комунікації в офіційно-діловій сфері.

Наукова новизна роботи, зважаючи на той факт, що дана тема в українській тюркології досліджена мало, полягає у конкретизації, розширенні та доповненні відомих наукових фактів щодо функціонування категорії ввічливості та евфемізмів як альтернативного способу її вираження. Матеріал даної роботи може бути долучений до курсу ділової мови, а також може бути корисним у вирішенні проблем перекладу евфемізмів як окремих мовних одиниць, що є невід'ємною частиною категорії ввічливості. Крім того, існує перспектива подальшого дослідження і встановлення номінації та дефініції категорії ввічливості в контексті міжкультурної комунікації.

В останні десятиліття зріс інтерес до проблем міжкультурної комунікації та специфіки комунікативної поведінки представників різних

культур. Ввічливість є однією з найважливіших складових успішного спілкування, оскільки вона дозволяє підтримувати атмосферу взаєморозуміння і гармонії під час комунікації і висловлює позитивне ставлення співрозмовників одне до одного. Категорія ввічливості також викликає особливий інтерес, оскільки стратегії ввічливості варіюються в залежності від культури. Форми ввічливості є мовними засобами вираження різного роду соціальних (у широкому значенні цього слова) стосунків між тим, хто говорить, його співрозмовником і людьми, про яких йдеться [2].

Евфемізми відповідають принципу ввічливості та сприяють створенню сприятливого клімату у процесі спілкуванні людей. Турецька мова є багатою на подібні конструкції-замінники, які є невід'ємною ознакою офіційно-ділового стилю: під час урочистих промов, дипломатичних зустрічей тощо.

Евфемізми, що виражаються мовними засобами, – це не що інше, як маскування мовних актів, які становлять загрозу для позитивного або, здебільшого, негативного іміджу партнера по комунікації.

Щодо мови ділового листування, то здебільшого такі лексичні одиниці, як евфемізми, не є притаманними для офіційно-ділових листів, проте інколи евфемістичні форми є прийнятними для тієї комунікативної ситуації, про яку йдеться. Зокрема, це повідомлення в офіційному листі про смерть особи, тяжку хворобу чи релігійний елемент у діловому спілкуванні та політичних виступах. Тим не менш, хоч евфемізми є специфічним лексичним явищем у лінгвокультурі Туреччини, їхнє використання у офіційно-діловому стилі також допускається [4].

У ході дослідження ми вважали за потрібне розглянути емфемізми як засоби вираження ввічливості також й у турецькій літературі. За основу ми взяли роман Туни Кіремітчі «Молитви лишаються незмінними». Цей роман вважають одним із найяскравіших зразків емфатичного твору в сучасній турецькій літературі. Для нас було важливим розглянути, за рахунок чого досягається такий яскравий ефект співпереживання, адже очевидно, що мовне вираження емпатії неможливе без зворотів ввічливості та, звісно ж, евфемізмів. У результаті дослідження було виявлено, що евфемізми є невід'ємним аспектом вираження іллокутивних типів прояву емпатії: розуміння, жалю, співчуття, заспокоєння та підбадьорення.

Напевне, найважливішою мотивацією для написання наукової роботи саме на цю тему та проведення відповідного дослідження було бажання зробити невеликий, посильний внесок в українську тюркологію, розглянувши особливості перекладу мовних одиниць, що позначають евфемізми та інші форми вираження ввічливості, з турецької на українську мову. Звісно, охопити усі подібні мовні одиниці, що

активно побутують у турецькій мові, було неможливим, однак важливим результатом роботи стали словнички, до яких увійшли кількадесят найуживаніших форм ввічливості та евфемізмів турецької мови. Ці словнички подані у додатках до наукової роботи.

Список використаних джерел:

1. Demirci, K. (2008), “Örtmece (euphemism) kavramı üzerine”, Milli Folklor, S. 77, ss. 21–34.
2. Halkla İlişkiler ve Organizasyon Hizmetleri. *Protokol ve Görgü Kuralları* / T.C. Milli Eğitim Bakanlığı. Ankara, 2011. 58 s.
3. Osmay N. İnsan Mühendisliği, Ankara: DKD Demeği. 1985. URL: <https://img1.wsimg.com/blobby/go/ff4af4ab-89ad-4cc4-95df-2b633de22d6c/downloads/%C4%B0nsan%20M%C3%BChendisli%C4%9Fi.pdf?ver=1630521422262>
4. Ünlütürk A. Sosyal Davranış Kuralları ve Protokol, Ankara: Dost Kitabevi. 2002.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-288-6-65>

Максимець В. О.

*викладач кафедри китайської мови і перекладу
Київського університету імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна*

РЕЦЕПЦІЯ ЗАХІДНОЇ ЛІТЕРАТУРИ У ТВОРЧОСТІ ЦАНЬ СЮЕ

Цань Сюе – письменниця, яка увійшла в літературний світ, вплинувши на звичні традиції літератури своїми унікальними формами та образами, з якими читачі майже ніколи не стикалися. Трансформація включає підрич оціночних суджень, які звикли формувати через осмислення та аналіз образності твору, і уникнення об’єктивності описаних у літературних творах персонажів та світу, в якому вони живуть.

Згадуючи про початок свого творчого шляху, Цань Сюе писала: «В кінці 70-х р., коли, нарешті, в Китаї з’явилися перші переклади модерністів, мені вже було 27–28 років. Читаючи модерністську літературу, я не дуже-то її розуміла, але продовжувала читання. В тридцять років, одного прекрасного дня, я «прозріла» і відчула близькість цієї літератури, зрозуміла, що «так» я теж можу, причому зможу висловити свої думки і почуття відмінним від інших письменників модерністів способом» [1].